

SPRAWOZDANIE
Z EGZAMINU MATURALNEGO 2019
HISTORIA

JAK PRZYGOTOWAĆ UCZNIA
DO MATURY Z HISTORII?

PROWADZĄCA ZAJĘCIA:

- Alicja Wachnianin-Męcina - nauczyciel doradca metodyczny z historii w WODN w Skierniewicach
- nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie w LO im. B. Prusa w Skierniewicach

OPRACOWANIE SPRAWOZDANIA

- Opracowanie Włodzimierz Kowalczyk (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
- Elwira Górczak-Ulman (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku)
- Wacław Suski (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna we Wrocławiu)
- Współpraca Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)
Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna) Pracownie ds. Analiz Wyników Egzaminacyjnych okręgowych komisji egzaminacyjnych

HISTORIA – POZIOM ROZSZERZONY

- Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie rozszerzonym składał się z **26 zadań**.
- **25 zadań otwartych i zamkniętych** uwzględniało historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych od starożytności, poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku.
- Wszystkie polecenia zawierały **materiał źródłowy**, na podstawie którego należało je rozwiązać, wykorzystując przy tym własną wiedzę.
- Zadanie 26. polegało na napisaniu **dłuższej wypowiedzi** na jeden z pięciu tematów. Do tematów z historii XIX (temat 4.) i XX wieku (temat 5.) należało wykorzystać dodatkowe źródła.
- Większość zadań sprawdzała wiadomości i umiejętności opisane w podstawie programowej dla przedmiotu historia **na IV etapie edukacyjnym (głównie z zakresu rozszerzonego, lecz również podstawowego)**, a część z nich odnosiła się do **III etapu edukacyjnego (gimnazjum)**.
- Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać **50 punktów**, z czego za dłuższą wypowiedź można było otrzymać **12 punktów**, a za rozwiązanie zadań otwartych i zamkniętych – **38 punktów**.

1. ANALIZA JAKOŚCIOWA ZADAŃ

- Egzamin maturalny z historii sprawdzał stopień opanowania wiedzy i umiejętności opisanych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla tego przedmiotu.
- Zadania w tegorocznym arkuszu odnosiły się do różnorodnych wymagań ogólnych i szczegółowych podstawy programowej głównie dla IV etapu edukacyjnego w zakresie rozszerzonym i podstawowym, ale niektóre z nich nawiązywały również do wymagań przypisanych do etapu III (gimnazjum).
- Wszystkie zadania zostały wyposażone przynajmniej w jeden materiał źródłowy, co miało na celu sprawdzenie umiejętności złożonych, przede wszystkim **umiejętności analizy i interpretacji źródeł historycznych (narracyjnych, ikonograficznych, kartograficznych, statystycznych)**, a także **umiejętności samodzielnego tworzenia narracji historycznej**.
- W całym arkuszu **dziewięć poleceń** miało formę zadań zamkniętych (zadania typu „prawda/fałsz”, „wielokrotnego wyboru”), dominowały jednak zadania otwarte, polegające na udzieleniu krótkiej **odpowiedzi**.
- Ostatnie zadanie w arkuszu wymagało od zdających napisania rozszerzonej wypowiedzi na jeden z pięciu zaproponowanych tematów.

ANALIZA JAKOŚCIOWA ZADAŃ

- Tegoroczny arkusz okazał się dla zdających **18 236** trudny – poziom wykonania to **37%**.
- Z analizy poziomu łatwości zadań maturalnych wynika, że trzy okazały się dla zdających zadaniami bardzo trudnymi:
  - 19. - (poziom wykonania – 15%),
  - 22.1. - (poziom wykonania – 15%),
  - 23. - (poziom wykonania – 18%).
- Najłatwiejszym zadaniem w całym arkuszu okazało się zadanie 20.2. (poziom wykonania – 83%).

ZAD. 20

Zadanie 20. Utwór Jana Lechonia z okresu II wojny światowej Przez te same doliny, tymże Tybru brzegiem
Znów idą jak przed laty ściśniętym szeregiem, I płynie ta, co tutaj kiedyś się zrodziła, „Piosenka stara, wojsku
polskiemu tak miła”.

Jakąż drogę odbyłaś, aby różnym chórem Znów dźwięki Twe zabrzmiały pod włoskim lazurem, By mógł Cię
żołnierz tułacz na nowo zanucić, Przez ileż przeszłaś granic, ażeby tu wrócić?

Od śniegów szłaś Sybiru do pomarańcz gaju I teraz z żołnierzami powracasz do Kraju, I żadna siła złego ni
przemoc olbrzyma, Stająca ci na drodze – dojść Cię nie powstrzyma.

I kiedy trakt Cezara pod ich krokiem dudni, Słyszą dzwonek na nieszpór i żuraw u studni I niosą dniem i nocą
sztandary niezdarte, I przejdą, przejdą Tyber i Wisłę, i Wartę.

J. Wałek, Dzieje Polski w malarstwie i poezji, Warszawa 1987, s. 287.

Zadanie 20.1. (0–1) Podaj, do jakiego wydarzenia z końca XVIII w. nawiązano w pierwszej zwrotce wiersza.

Zadanie 20.2. (0–2) Zaznacz poprawne dokończenia zdań 1. i 2.

1. Dowódcą formacji zbrojnej, której poświęcono utwór, był generał

A. Stanisław Maczek. B. Władysław Anders. C. Zygmunt Berling. D. Stanisław Sosabowski.

2. Formacja zbrojna, której poświęcono utwór, uczestniczyła w bitwie

A. o Narvik. B. o Arnhem. C. pod Falaise. D. pod Monte Cassino.

ZAD. 7 - POZIOM WYKONANIA ZADANIA - 26 %

- II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego [...].
- II. Średniowiecze. 8. Kultura średniowiecza.
- Zdający: 3) identyfikuje dokonania kultury okresu średniowiecza w zakresie piśmiennictwa, prawa, filozofii, architektury i sztuki, z uwzględnieniem kultury polskiego średniowiecza.

ZAD. 11.1 -POZIOM WYKONANIA ZADANIA – 42 %

- II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego [...]; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].
- III. Dzieje nowożytne. 3. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej. Zdający: 1) opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce, w tym sejmików, sejmu, senatu i sejmu elekcyjnego [...]; 2) ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych [...]; 3) opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami w XVI w.

ZAD. 11.2 -POZIOM WYKONANIA ZADANIA – 39 %

- II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego [...]; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego [...].
- III. Dzieje nowożytne. 3. Rzeczpospolita w okresie renesansu i demokracji szlacheckiej. Zdający: 1) opisuje i wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce, w tym sejmików, sejmu, senatu i sejmu elekcyjnego [...]; 2) ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych [...]; 3) opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje stosunki z sąsiadami w XVI w.

ZADANIE 19

- sprawdzało umiejętność analizy i interpretacji źródeł historycznych oraz wiedzę z historii powszechnej okresu międzywojennego. Wyposażeniem zadania były dwa źródła: fragment opracowania historycznego dotyczący okoliczności i postanowień układu niemiecko-sowieckiego w Rapallo, oraz karykatura stanowiąca satyryczny komentarz do układu nazistowsko-sowieckiego (tzw. paktu Ribbentrop-Mołotow). Źródła zostały dobrane w taki sposób, by w każdym przypadku ukazać zagrożenie dla Polski wynikające z sojuszu jej wschodniego i zachodniego sąsiada. Polecenie wymagało, aby zadający rozstrzygnęli, czy karykatura jest komentarzem do układu opisanego w źródle 1. i uzasadnili swoją odpowiedź. Kluczową informacją potrzebną do udzielenia prawidłowej odpowiedzi było określenie znajomości podstawowych faktów tj. daty podpisania układu w Rapallo oraz przede wszystkim daty dojścia nazistów do władzy w Niemczech. Przykłady 1. i 2. ilustrują prawidłowe odpowiedzi, w których zdający w sposób właściwy przeprowadzili analizę i interpretację źródeł oraz wykazali się znajomością faktografii przydatnej do uzasadnienia

ZAD. 19

- Najczęściej zdający dokonywali błędnego rozstrzygnięcia, co wynikało bądź z niezrozumienia polecenia, bądź z braku wiedzy (Przykłady 3. i 4.). Z zaprezentowanych odpowiedzi wynika, że zdający nie dokonali właściwej analizy źródeł i nie odczytali zawartych w nich informacji potrzebnych do rozwiązania zadania.

ZAD. 19 - POZIOM WYKONANIA ZADANIA – 15 %

- II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego [...]. III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego [...].
- V. Wiek XX. 2. Kryzys demokracji i systemy totalitarne.
- Zdający: 3) porównuje systemy totalitarne oraz charakteryzuje ich imperialne cele.

ZAD. 21 - POZIOM WYKONANIA ZADANIA – 36 %

- I. Chronologia historyczna. Uczeń porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego [...].
- V. Wiek XX. 6. Europa i świat podczas II wojny światowej. Zdający:
  - I) opisuje główne etapy II wojny światowej i wskazuje przełomowe wydarzenia dla jej przebiegu

ZAD. 22.1 - POZIOM WYKONANIA ZADANIA – 15 %

- II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.
- III. Tworzenie narracji historycznej. Zdający tworzy narrację historyczną w ujęciu [...] problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; [...] integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.
- V. Wiek XX. 13. Polska w latach 1944–1948.
- Zdający: 2) charakteryzuje główne etapy przejmowania władzy przez komunistów w Polsce [...]; 3) rozpoznaje charakterystyczne cechy okresu odbudowy i przebudowy gospodarki, z uwzględnieniem reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu.

ZAD. 22.2 - POZIOM WYKONANIA ZADANIA – 21 %

- I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia [...] z dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach [...].
- V.Wiek XX. 13. Polska w latach 1944–1948. Zdający: 2) charakteryzuje główne etapy przejmowania władzy przez komunistów w Polsce [...]; 3) rozpoznaje charakterystyczne cechy okresu odbudowy i przebudowy gospodarki, z uwzględnieniem reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu.

ZAD. 23 - POZIOM WYKONANIA ZADANIA – 18%

- I. Chronologia historyczna. Zdający porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej [...]; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach [...]. II. Analiza i interpretacja historyczna. Zdający analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok [...]
- V. Wiek XX. 9. Europa i świat w okresie rywalizacji ZSRR i Stanów Zjednoczonych. Zdający: 8) charakteryzuje przyczyny i skutki przełomowych konfliktów zimnej wojny: wojny koreańskiej, kryzysu kubańskiego, wojny w Wietnamie [...].

PROBLEM „POD LUPĄ”

ZADANIA WYPOSAŻONE W ŹRÓDŁA KARTOGRAFICZNE

- Wydarzenia historyczne, zjawiska i procesy dziejowe rozgrywają się w dwóch zasadniczych wymiarach – czasie i przestrzeni. Historyk porządkuje je i sytuuje nie tylko w chronologii, ale także w przestrzeni. Można powiedzieć, że te dwa wymiary się przenikają i stanowią istotę map historycznych. **Umiejętność analizy mapy historycznej** polegająca na odczytywaniu zapisanych tam informacji o faktach i procesach historycznych (politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturowych) zawiera się w jednym z wymagań ogólnych podstawy programowej na wszystkich etapach kształcenia, czyli Analizie i interpretacji historycznej. Wiąże się ono z **analizą różnorodnych materiałów źródłowych, w tym wypadku źródeł kartograficznych (mapa, plan)**. Mapa historyczna jest ilustracją przestrzenną faktów, wydarzeń politycznych, zjawisk społeczno-gospodarczych oraz procesów kulturowych, mających miejsce w przeszłości. Jednym ze sposobów klasyfikacji map historycznych jest ich podział ze względu na zawartość, czyli treść. Wyróżniamy zatem mapy przekrojowe, czyli prezentujące różne wydarzenia i procesy rozgrywające się w tym samym okresie historycznym, np. Grecja w okresie wojny peloponeskiej. Kolejnymi są mapy rozwojowe tzn. ukazujące zmiany, które zachodzą na określonym terytorium w dłuższym czasie i skupiają się zwykle na jednym problemie, np. Kryzys i odbudowa państwa Piastów. Kolejnymi są tzw. mapy problemowe, które przedstawiają szczegółowe zagadnienie, np. Wojna obronna Polski w 1939 roku.

ZADANIA WYPOSAŻONE W ŹRÓDŁA KARTOGRAFICZNE

- Analizę mapy historycznej zdający powinien rozpocząć od jej **tytułu**, następnym krokiem powinno być **określenie obszaru lub zasięgu**, jaki obejmuje, a następnie **tematyki**, do której się odnosi. Nieodzownym elementem każdej mapy jest jej **legenda**, która stanowi coś na kształt podręcznego słowniczka, odnoszącego się do treści mapy. Pozwala ona zdającym na identyfikację obiektów zaznaczonych na mapie, na rozpoznanie wydarzeń lub procesów historycznych. W wyniku analizy źródła kartograficznego **można rozwijać wiele umiejętności**, takich jak określanie zasięgu procesów historycznych lub zjawisk społeczno-gospodarczych, dostrzeganie zachodzących związków przyczynowo- skutkowych, sytuowanie w przestrzeni miejsc związanych z wydarzeniami historycznymi, wyciąganie wniosków itp.
- **W tegorocznym arkuszu egzaminacyjnym było 9 zadań wyposażonych w materiał kartograficzny o różnym stopniu skomplikowania i w różnych zestawieniach (mapa jako jedyne źródło, mapa w zestawieniu z tekstem, mapa w zestawieniu z ilustracją).**

ZADANIA WYPOSAŻONE W ŹRÓDŁA KARTOGRAFICZNE

- Większość zadań wyposażonych w mapę okazała się trudna dla zdających, dlatego niezbędne jest, aby w trakcie przygotowywania się do egzaminu maturalnego z historii zdający doskonalili umiejętność analizy treści różnorodnych typów map, zarówno tych schematycznych, jak i bardziej szczegółowych.
- Mapy jako źródła informacji powinny być wykorzystywane na każdym etapie realizowania tematu podczas lekcji, ponieważ umożliwiają doskonalenie umiejętności sytuowania wydarzeń i procesów historycznych w czasie i w przestrzeni, umożliwiają zrozumienie związków przyczynowo - skutkowych zachodzących wydarzeń.
- Wielu zdających bardzo pobieżnie analizowało treści map oraz ich legend, nie dostrzegając informacji w nich zawartych, które były niezbędne do udzielenia prawidłowej odpowiedzi na pytania. **Podczas pracy z uczniami przygotowującymi się do egzaminu maturalnego z historii należy zwrócić im uwagę, że każdy symbol, ideogram, oznaczenie literowe, czy obrazkowe zawiera informację dotyczącą zilustrowanego na mapie wydarzenia czy procesu i pełni rolę drobiazgowego opisu charakterystycznego dla źródeł pisanych.** Dlatego treść mapy należy wnikliwie czytać. Poznanie tzw. języka mapy jest jednym z podstawowych warunków prawidłowego udzielenia odpowiedzi na pytania zawarte w zadaniach egzaminacyjnych wyposażonych w tego rodzaju źródła.

C.D. – CO ROBIĆ?

- Wielu zdających bardzo **pobieżnie analizowało** treści map oraz ich legend, nie dostrzegając informacji w nich zawartych, które były niezbędne do udzielenia prawidłowej odpowiedzi na pytania.
- Podczas pracy z uczniami przygotowującymi się do egzaminu maturalnego z historii należy **zwrócić im uwagę, że każdy symbol, ideogram, oznaczenie literowe, czy obrazkowe zawiera informację dotyczącą zilustrowanego na mapie wydarzenia czy procesu i pełni rolę drobiazgowego opisu charakterystycznego dla źródeł pisanych.**
- Dlatego treść mapy należy wnikliwie czytać. **Poznanie tzw. języka mapy** jest jednym z podstawowych warunków prawidłowego udzielenia odpowiedzi na pytania zawarte w zadaniach egzaminacyjnych wyposażonych w tego rodzaju źródła.

ZAD. 26 - 1, 2, 3, 4, 5 – NA POZIOMIE 30 %

1. Starożytność.
2. Średniowiecze
3. Dzieje nowożytne
4. Wiek XIX.
5. Wiek XX

WNIOSKI I REKOMENDACJE

- I. Podobnie jak w latach poprzednich sformułowanie dłuższej odpowiedzi, logicznej i zrozumiałej dla odbiorcy okazało się trudne dla zdających (poziom wykonania – 30%). **Trudnością okazało się:**
- **łączenie wydarzeń w związku przyczynowo – skutkowe i formułowanie ocen i wniosków, które były bardzo często były niedojrzałe i stereotypowe.**

C.D. - WNIOSKI I REKOMENDACJE

- 2. Zdający, budując argumentację często **nie potrafili wykorzystać w swojej pracy treści źródeł**. Konieczne jest zatem doskonalenie na lekcjach historii **umiejętności uzasadniania, dobierania argumentów z wykorzystaniem informacji zawartych w tekstach, mapach i rysunkach**.
- Mogą temu posłużyć zadania wymagające wybrania właściwej odpowiedzi spośród zaproponowanych oraz uzasadnienia tego wyboru na podstawie źródła.

C.D. - WNIOSKI I REKOMENDACJE

- 3. W dalszym ciągu trzeba uzmysławiać przyszłym maturzystom fakt, że egzamin z historii **sprawdza stopień opanowania podstawy programowej z wielu jej obszarów, tj. historii politycznej, społeczno- gospodarczej i kulturowej.**
- Maturzysta powinien umieć dostrzegać ścisłe zależności pomiędzy nimi i nie koncentrować się jedynie na dziejach politycznych.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

- 4. Podczas korzystania z opracowań historycznych i źródeł ikonograficznych, np. plakatów oraz rysunków, podobnie jak w przypadku czytania treści map, niezbędne jest uważne i wnikliwe ich analizowanie. Niektóre informacje zawarte w źródłach, stanowiących wyposażenie do najtrudniejszych zadań tegorocznego arkusza były podane wprost, np. w postaci ścisłej współpracy Reichswehry z Armią Czerwoną [...], Rapallo [...], nazistowskie Niemcy, [...] trzecie pytanie tak [...], Seul [...], Ho Chi Minh. Jednak dokonując analizy źródeł ikonograficznych należy również odczytać ich symboliczne znaczenie, aby w pełni zrozumieć historyczny i polityczny kontekst. Dlatego na lekcjach historii przy dokonywaniu analizy źródeł ikonograficznych należy podkreślić, że w przedstawieniu karykatur, rysunków satyrycznych są stosowane pewne schematy ikonograficzne i konieczne jest poszukiwanie odpowiedzi na pytania: do jakich wydarzeń odnosi się rysunek, dlaczego pojawiają się na nim konkretne postaci i dlaczego zostały na nim przedstawione dane przedmioty, a w opisie nazwy, pojęcia i daty. Należy również zwrócić uwagę uczniów na tytuły źródeł oraz przypisy, które bardzo często zawierają kluczowe informacje i ułatwiają rozwiązanie zadania.

Dziękuję za uwagę

Alicja Wachnianin-Męcina

